

Пейоративи

**Особливості перекладу пейоративної лексики у мультфільмах і фільмах
для сімейного перегляду**

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| ВСТУП | 3 |
| РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕЙОРАТИВІВ | 6 |
| 1.1. Визначення і критерії пейоративності | 6 |
| 1.2. Класифікація пейоративів та їх функції у кінодіалогах | 8 |
| РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ПЕЙОРАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ У МУЛЬТФІЛЬМАХ І ФІЛЬМАХ ДЛЯ СІМЕЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ | 12 |
| 2.1 Екстралінгвістичні фактори впливу на переклад пейоративів у аудіовізуальній продукції..... | 12 |
| 2.2 Вибір стратегії перекладу пейоративної лексики..... | 14 |
| 2.3 Перекладацькі трансформації при відтворенні пейоративів..... | 19 |
| ВИСНОВКИ..... | 24 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... | 27 |
| ДОДАТКИ..... | 31 |

ВСТУП

Пейоративи – надзвичайно різноманітний пласт лексики, який характеризується негативно-оцінним значенням. Він розвивається значно динамічніше за нейтральну чи меліоративну групу слів, адже люди схильні приділяти більше уваги саме неприємним відчуттям та емоціям [9]. З цього випливає потреба ретельно дослідити пейоративну лексику. Цю тему вивчали Дж. Горнсбі (J. Hornsby), Ф. д'Аві (F. d'Avis), Е. МакКріді (E. McCready), Г. Клепарський (G. Kleparski), О. Гаврилів, (O. Havryliv), С. Лескина, М. Кулешова (M. Кулешова), О. Коваленко, В. Карасик, О. Голод, О. Кульчицька, В. Галаган та інші. Незважаючи на те, що за останні десятиліття пейоративи привертали увагу численних дослідників, питання їхнього перекладу не було повністю розкрито, особливо у галузі кіноперекладу для цільової аудиторії, що включає як дітей, так і дорослих.

Актуальність роботи зумовлено необхідністю систематизувати численні напрацювання науковців щодо визначення, критеріїв, класифікацій і функцій пейоративів, а також ретельно дослідити особливості їх перекладу, враховуючи вплив телебачення на розвиток мовлення і формування тієї чи іншої поведінки у дітей, а також вподобання дорослих.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей функціонування пейоративів та виявленні способів їх відтворення цільовою мовою у мультфільмах і фільмах для сімейного перегляду.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- висвітлити теоретичні основи функціонування пейоративної лексики;
- проаналізувати екстралінгвістичні фактори впливу на переклад пейоративів у аудіовізуальних матеріалах для сімейного перегляду;
- дослідити стратегії перекладу та перекладацькі трансформації, використані для відтворення пейоративів.

Об'єкт дослідження – пейоративи у кінодіалогах.

Предмет дослідження – особливості перекладу пейоративів у мультфільмах і фільмах для сімейного перегляду та відповідні перекладацькі трансформації.

Матеріалом нашого дослідження є низка сучасних англomовних мультфільмів і фільмів для сімейного перегляду: *Aladdin* («Аладдін»), *Cinderella* («Попелюшка»), *Onward* («Уперед»), *Peter Rabbit* («Кролик Петрик»), *Soul* («Душа»), *The Addams Family* («Родина Аддамсів»), *The Addams Family 2* («Родина Аддамсів 2»), *The SpongeBob Movie: Sponge on the Run* («Губка Боб: Втеча Губки»), *The War with Grandpa* («Війна з дідусем»), *The Witches* («Відьми»).

У нашій роботі ми використовуємо низку **методів**: описовий з метою ретельного дослідження критеріїв і класифікацій пейоративної лексики; метод суцільної вибірки, який дозволив сформувавши емпіричну базу роботи; метод словникових дефініцій для виявлення у тлумачних словниках ідентифікаторів пейоративів; метод контекстуального аналізу для виявлення функцій досліджуваних одиниць у кінодіалогах, а також доречності використання тієї чи іншої стратегії перекладу; метод зіставного перекладацького аналізу з метою виявлення змін форми і змісту досліджуваних одиниць при їх відтворенні цільовою мовою; статистичний метод, за допомогою якого було зібрано й представлено статистичні дані стосовно розповсюдженості використання запропонованих стратегій перекладу пейоративів і різноманітних перекладацьких трансформацій.

Наукова новизна полягає у тому, що в роботі вперше зроблено спробу комплексно вивчити стратегії перекладу пейоративів і дослідити продуктивність різноманітних перекладацьких трансформацій для відтворення цієї групи лексики. Також проаналізовано вплив пейоративів на дитячу аудиторію та доцільність їх відтворення у мультфільмах і фільмах для сімейного перегляду.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що зроблено внесок у дослідження ролі пейоративів у кінодіалогах, а також представлено стратегії їх перекладу і застосування відповідних перекладацьких трансформацій.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути застосовані у лекційних курсах «Вступ до перекладознавства» («Проблема перекладацької еквівалентності»), «Основи англійсько-українського кіноперекладу», «Прагматичні аспекти перекладу», «Лексикологія» тощо. Також його можливо використати у перекладацькій діяльності та наукових роботах студентів.

Апробація роботи. Окремі результати проведеного дослідження висвітлено у публікації «Приєм опущення при перекладі пейоративів у фільмах і мультфільмах для дітей» («Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і технологій»: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції).

Структура. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, а також розкриваються його наукова новизна, теоретичне та практичне значення.

У **першому розділі** розглядаються визначення пейоративів, а також їхні критерії, функції і різноманітні підходи до їх класифікації.

У **другому розділі** проаналізовано екстралінгвістичні фактори впливу на переклад пейоративів, зокрема вік і вподобання цільової аудиторії, а також представлено стратегії їх перекладу і застосовані перекладацькі трансформації.

Висновки узагальнюють отримані результати дослідження.

У **списку використаних джерел** надано інформацію про книги, наукові роботи, словники тощо, на які ми посилаємося у роботі, а також список матеріалів дослідження.

У **додатках** подано схеми і діаграми нашого дослідження й укладено короткий англійсько-український словник пейоративів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕЙОРАТИВІВ

1.1. Визначення і критерії пейоративності

Аналізуючи особливості та специфіку функціонування пейоративів, насамперед необхідно розглянути визначення та критерії цих лексичних одиниць. Це питання досліджували Дж. Горнсбі, Ф. д'Аві, Г. Клепарський, С. Лескина, О. Коваленко, О. Голод, О. Кульчицька та інші. Варто зазначити, що поняття пейоративності тісно пов'язане з явищем негативності [5, с. 5].

На думку О. Голод, пейоративи – лексеми, які виражають негативне ставлення адресанта до адресата за допомогою негативних емотивних сем [2, с. 3]. Дж. Горнсбі також зазначає, що лексика стає пейоративною, якщо на неї переноситься негативне чи вороже ставлення до певного явища чи особи [17, с. 6]. Ф. д'Аві вважає, що в основі пейоративів лежить лінгвістичне знецінення і так звана «hate speech» [15, с. 104]. С. Лескина стверджує, що пейоративи реалізують семантику несхвалення, критики, презирства і осуду на адресу осіб, чії вчинки або особистісні якості не відповідають моральним і соціальним нормам суспільства [10]. Однак не варто ототожнювати негативне та пейоративне, оскільки природа першого – логічна, а другого – експресивно-емоційна [5]. Незважаючи на те, що слова *suffer*, *die*, *fail* викликають неприємні асоціації, вони не належать до пейоративів, оскільки не передбачають емоційної, критичної оцінки певного явища чи індивіда [48]. О. Кульчицька обґрунтовує застосування таких базових лексикографічних критеріїв розпізнавання пейоративів [9, с. 40]: словникові маркери, а також особливі вказівки, що містить словникова стаття, стосовно специфіки вживання такої лексичної одиниці; наявність суб'єктивно-емоційної оцінки; наявність об'єктивно-емоційної оцінки, що вказує на властивості та якості, які викликають схвалення або несхвалення; значення для позначення експресії, чи слова-інтенсифікатори.

Так, у діалозі з мультфільму «The SpongeBob Movie: Sponge on the Run»:

« – *Oh, come on now. Buck up. It's not over yet, SpongeBob.*

– *It sure feels over. And **crappy**.*» [42] ми вважаємо прикметник *crappy* пейоративним згідно зі словниковою дефініцією: «informal : markedly inferior in

quality : not good or pleasant» [49]. Виділяємо у дефініціях такі показники: словниковий маркер – *informal*; слова суб’єктивно-емоційної оцінки – *not good or pleasant*; інтенсифікатор – *markedly*; слова об’єктивно-емоційної оцінки – *inferior in quality*.

Однак необхідно зазначити, що ми вважаємо такий підхід до розпізнавання пейоративів дещо ненадійним, адже визначення однієї й тієї ж лексеми відрізняється у словниках. Наприклад, теж саме слово *crappy* у Longman Dictionary of Contemporary English має таку дефініцію: «*spoken, not polite, very bad*» [48], де відсутні слова об’єктивно-емоційної оцінки. А втім, його все ж можна віднести до пейоративів, адже загалом із визначення випливає, що негативна конотація цієї лексеми покликана виражати несхвалення. Тобто наявність навіть кількох критеріїв є достатньою для визнання лексеми пейоративом. До того ж, критерії визначення пейоративів можуть варіюватися та трансформуватися. Наприклад, до них також можна віднести приналежність лексеми до зниженого стилю, наявність синоніма з нейтральним конотативним значенням, здатність викликати негативні емоції та висловлювати несхвалення тощо [9, с. 40]. На нашу думку, через таку неоднозначність та багатогранність пласту пейоративної лексики, необхідно наголосити на винятковій важливості контексту для явища пейоративності. Одне й те ж слово може виступати як пейоративом, так і лексемою з нейтральною конотацією, залежно від того, чи при його використанні у адресанта наявна експресивна й емоційна оцінка адресата. Наприклад, «*rat*» при позначенні гризуна не є пейоративом, але, коли у фільмі «*Aladdin*» [35] гвардійці нарікають так головного героя, вони висловлюють зневагу та презирство до нього, що перетворює цю лексему на пейоратив.

У той же час, пейоратив може набувати позитивного значення й навіть використовуватись для висловлення захоплення, любові чи ніжності. Наприклад, у мультфільмі «*Onward*» одна з героїнь так відгукується про покійного чоловіка: «*Oh, Will, you wonderful nut. What is this?*» [37]. *Nut* означає «*someone who is crazy or behaves strangely*» [48], однак прикметник *wonderful*, який передує цьому іменнику вказує на те, що адресантка насправді схвально відгукується про цю

людину. Цікаво, що у визначенні пейоративу в «Словнику іншомовних слів» роль контексту безпосередньо згадується у дефініції: «Пейоратив (від лат. *rējōgāre* – погіршувати): слово чи фраза, що виражають презирство, ворожість, зневагу і т. п. і які несуть таке смислове навантаження в залежності від контексту.» [46]. А. Фурман також підкреслює здатність пейоративної лексики звучати по-різному залежно від стану адресанта і ситуації, як рису пейоративної лексики [13]. М. Тенчіні й А. Фрігеріо вказують на те, що пейоративи не функціонують однаково, у кожного своя семантика, яку нелегко описати, що ускладнює визначення сталих критеріїв [23, с. 169].

Отже, пейоративи – лексеми, які виражають несхвалення, критику, презирство й осуд за допомогою негативних емотивних сем. Ця лексика експресивно-емоційна, її найважливішим (найбільш універсальним) критерієм виступає негативна конотація слова, що передбачає негативну суб'єктивності/або об'єктивно-емоційну оцінку. Серед інших критеріїв виділяють слова-інтенсифікатори, словникові маркери, зокрема *slang*, *informal* тощо, адже у офіційно-діловому чи науковому спілкуванні такі лексеми будуть недоречними та фамільярними, тобто вони належать до зниженого стилю. Також зазвичай пейоративи мають синоніми з нейтральним конотативним значенням. Ключову роль у розпізнаванні пейоративної лексики відіграє контекст, адже одна й та ж лексема може мати різну конотацію залежно від ситуації та наміру адресанта.

1.2. Класифікація пейоративів та їх функції у кінодіалогах

Для всеосяжного вивчення явища пейоративності, необхідно дослідити багатогранність цього пласту лексики. Класифікації пейоративів досліджували Е. МакКріді, О. Голод, О. Гаврилів, В. Галаган, В. Карасик, М. Кулешова тощо. Численні аспекти цієї групи слів зумовили появу великої кількості класифікацій.

О. Голод поділяє пейоративи на дві групи: абсолютні та відносні. На її думку, абсолютна пейоративна лексика закріплена словами з негативною конотацією, що покликана висловлювати несхвалення, а до відносної належать контекстуалізми, які набувають негативною конотації лише у конкретній

ситуації [2]. О. Гаврилів також розрізняє абсолютні та релятивні пейоративи, стверджуючи, що перша група характеризується збереженням негативної емотивної семи на рівні парадигматики, а релятивні пейоративи набувають відповідної негативної емотивної семи у певному контексті [16, с. 58-59]. Ми вважаємо таку класифікацію пейоративів логічною та обґрунтованою, адже в її основі лежить вищезгадана теза про те, що контекст відіграє вирішальну роль у розпізнаванні пейоративів. Тим не менше, важливо згадати й інші підходи до класифікації цієї групи лексики.

В. Галаган класифікує пейоративи за структурою, поділяючи їх на прості та структурно-похідні [1, с. 104]. О. Голод також поділяє пейоративну лексику на непохідну (лексеми, які мають лише пейоративне значення) та похідну. Похідні пейоративи у свою чергу поділяються на: структурно-похідні (формальні) і семантично-похідні (метафоричні та метонімічні пейоративи) [2, с. 7-8].

В. Карасик, на основі ступеня диференціювання негативного значення, виділяє загальні та спеціальні пейоративи. Перші передають загальне ставлення до адресата, однак не містять інформації про те, яка саме поведінка чи риси характеру його зумовили: негідник, *bastard*. До спеціальних пейоративів належать лексеми, які підкреслюють конкретну характеристику розкритикованого об'єкта/суб'єкта. У межах цієї групи дослідник також розрізняє об'єктивні (власне об'єктивні вади людей: дурість, лінь тощо) та суб'єктивні (те, що може виступати недоліком лише для певних груп людей: приналежність до іншого соціального кола, раси тощо) пейоративи [4, с. 238]. Класифікація М. Кулешової дещо схожа. Вона розрізняє [8]: загальнооцінні (конкретизують причину критики тієї чи іншої особи: *гад*), частковооцінні (в основі їх семантики лежить певна якісна характеристика, яка мотивує вираження негативної оцінки: *тупий*) й ідентифікуючі пейоративи (ядро таких одиниць становить нейтральна ідентифікуюча характеристика (стать, вік, національність, професія тощо): *америкос*, *мусор* (поліцейський), *баба* (жінка)). Вищезгадані класифікації графічно представлено у Додатку А.

Е. МакКріді розробив класифікацію пейоративів на основі їхніх функцій та значень [19, р. 181-182]: абсолютні (чисті) пейоративи (виражають ознаку, релевантну ментальному стану адресанта); прокльони; слова-приниження (змішані види); образи, (залучають у свою семантику як дескриптивне, так і емотивне значення, називаючи їх багатоактними виразами). О. Голод також поділяє пейоративи на основі позначуваних явищ [2]: характер і поведінка (*funny fool*; *криса*); зовнішність, стать та вік (*жаба*, *амбал*); регіональна та національна приналежність (*frog eater/жабоїд* – *француз*, *макаронник* – *італієць*); професія (*слідак* – *слідчий*, *мент* – *поліцейський*).

Розглянувши класифікації пейоративів, вважаємо за необхідне проаналізувати їхні функції. Цей аспект пейоративної лексики вивчали М. Тенкніні, А. Фріджеріо, О. Кульчицька, О. Голод, Н. Савінкіна тощо. Оскільки, як зазначалося вище, особливістю пейоративної лексики є її емоційно-експресивний характер, очевидним стає, що вона перш за все виконує емотивну функцію, тобто дозволяє прямо виразити ставлення адресанта до того, про що чи про кого він говорить. Водночас ця лексика покликана викликати негативні емоції й навіть образити адресата, що й зумовлює її приналежність до зниженого стилю та недопустимість в офіційному спілкуванні [9, с. 40]. О. Голод також виділяє саме ці дві функції [2]: емотивну – вираження негативних емоцій адресанта і прагматичну – вплив на адресата, нанесення йому образи.

М. Тенкніні та А. Фріджеріо стверджують, що образливі висловлювання пов'язані з двома мовленнєвими актами: описовим та експресивним [23]. У свою чергу Н. Савінкіна вважає, що пейоративам притаманні три прагматичні функції: 1) вираження негативно-емоційного відношення до об'єкта оцінки (висловлення іронії, глуму, сарказму, гніву, обурення, погрози, розчарування, незадоволення); 2) прагнення викликати подібні емоції в адресата; 3) бажання спонукати останнього до таких дій, які адресант вважає найдоречнішими [11, с. 12].

На нашу думку, важливо згадати, що, незважаючи на наявність негативної емотивної семи та стилістичну зниженість, пейоративи можуть вживатися у якості пестливих слів, для висловлення захоплення, схвалення, ласки тощо.

О. Голод пише, що пейоративній лексиці властива енантіосемія, («існування двох полярних емотивних значень у семантичній структурі слова») й амбівалентність («існування двох полярних сем у рамках одного значення») [2]. Наприклад, у репліці «*Wednesday, you are and always will be our little **ghoul**. We love you.*» [41] *ghoul* означає «1. an evil spirit in stories that takes bodies from graves and eats them; 2. someone who gets pleasure from unpleasant things such as accidents that shock other people» [48]. Прикметник *little* та *We love you* показують, що адресантка так висловлює ніжність та прихильність. У перекладі ця лексема також набула пестливого значення за допомогою суфікса - инк: «*Венздей, ти завжди була і будеш нашою злостинкою. Ми тебе любимо.*» [33].

Також, аналізуючи матеріал дослідження, ми дійшли висновку, що пейоративи створюють комічний ефект і роблять діалоги «живими». Цікавим стало спостереження, що нейтральні лексеми подекуди перекладали пейоративами саме для вищезгаданих цілей: «*I love him!*» [40] – «*Халамидник мій!*» [32]. *Халамидник* означає «1) босяк, голодранець; 2) бешкетник, пустун; 3) уживається як лайливе слово» [45]. У перекладі пейоратив виступає пестливим словом, а також реалізує комічний ефект. Цікаво, що нейтральні фрази героїні, якій належить ця репліка, часто змінювали на пейоративи, для того, щоб зробити її висловлювання більш кумедними: «*Gomez said you needed a little help with the party.*» [40] – «*Гомез сказав за вечірку: "Мамо, треба **нідсобити**."*» [32].

Отже, існує багато класифікацій пейоративів на основі їх структури, диференціювання негативного значення, характеру негативної емоції, позначуваних ними явищ, їхніх функцій і значень тощо. Особливе місце займає поділ на абсолютні та відносні (релятивні) пейоративи. У кінодіалогах вони виконують різноманітні функції, до яких належать емотивна (експресивна), прагматична (прагнення викликати певні емоції в адресата та спонукати його до відповідних дій), описова функції, реалізація комічного ефекту тощо. Також цікавою є амбівалентність пейоративної лексики, яка передбачає її використання не лише для образи та приниження адресата, а також у якості пестливого слова.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ПЕЙОРАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ У МУЛЬТФІЛЬМАХ І ФІЛЬМАХ ДЛЯ СІМЕЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ

2.1 Екстралінгвістичні фактори впливу на переклад пейоративів у аудіовізуальній продукції

Загальновідомо, що переклад неможливо здійснювати, не враховуючи екстралінгвістичні або, іншими словами, прагматичні чинники. Він не може існувати ізольовано від культури, історії, етики тощо.

Н. Кальниченко та З. Зарубіна поділяють чинники культури, що впливають на переклад, на міжкультурні та внутрішньокультурні. До перших належать: специфічно-культурні вислови, естетичні відмінності та політичний та етичний вплив. До внутрішньокультурних чинників дослідники відносять: стратегічну орієнтацію (стратегії натуралізації, очуження) і вплив стилю епохи [3]. Необхідно взяти до уваги, що пейоративи – група експресивно-емоційної лексики. Дослідниця Є. Стрельницька визначає три причини, через які переклад емоційно забарвлених слів викликає труднощі [12]: емоційне вираження може давати несподіваний з позицій формальної мовної логіки результат, що подекуди не піддається традиційному тлумаченню в іншій мовній системі; для вираження емоцій характерні складні символи, які часто не збігаються в різних мовах; переклад емотивних висловлювань орієнтований на контекст, який є складним для виведення універсальних способів адекватної передачі емотивного змісту.

Ми підтримуємо тезу про те, що емоційно забарвленим словам характерна імпліцитність, яку важко, але необхідно передавати у перекладі. Завдання перекладача – знайти відповідник у цільовій мові, який би реалізовував як денотацію, так і конотацію слова, а також мав відповідний ефект на реципієнта.

Специфіка матеріалу нашого дослідження: мультфільми та фільми для сімейного перегляду, спонукає також звернути увагу на інші фактори впливу на роботу перекладача, а саме врахування віку та побажань цільової аудиторії. Варто зазначити, що телебачення виконує низку важливих функцій: інформативну, освітню, ігрову тощо. На додачу, воно має значний вплив на формування і розвиток дітей [24, с. 2]. Дослідження у галузі психології розвитку

доводять, що під час ігор діти охоче розігрують сцени з улюблених мультфільмів та фільмів, імітуючи героїв, у тому числі їхнє мовлення [14]. Науковці встановили зв'язок між переглядом телевізору та розвитком мовленнєвих навичок, особливо у дітей дошкільного віку [18; 20]. Доведено, що діти можуть вчитися спілкуватися через пряму взаємодію, коли вони безпосередньо є суб'єктами спілкування, і через непряме спостереження, а саме слухаючи розмови дорослих і переглядаючи мультфільми, фільми тощо [18]. Оскільки показані у фільмах та мультфільмах ситуації часто схожі на ті, які діти переживають у повсякденному житті, а також беручи до уваги те, що така юна аудиторія не може одразу проаналізувати доцільність й етичність того чи іншого висловлювання, існує висока вірогідність, що вони будуть відтворювати певний тип поведінки, побачений на екрані [18]. Враховуючи вищесказане, логічно припустити, що надмірне вживання пейоративів у аудіовізуальних матеріалах, призначених для сімейного перегляду, може негативно позначитись на поведінці дітей, адже ця група слів висловлює зневагу, осуд і презирство до певних людей.

Учасники дослідження, присвяченого використанню потенційно образливої лексики на телебаченні та радіо, зазначили, що, хоча вони вважають недопустимим використання лайки у програмах для дітей, особливо лексики, яка принижує меншини, в цілому опитані не виступають за повну відсутність пейоративів у аудіовізуальних матеріалах, призначених для молодшої аудиторії, адже вони є невід'ємною частиною реального життя [22, с. 3]. Особливу складність для учасників дослідження становило питання прийнятності використання пейоративів, які могли набувати різних значень залежно від контексту або значення чи сприйняття яких з часом змінилося. Наприклад, слова «*nigger*» і «*queer*», які спочатку використовувались для приниження певних груп людей, зараз активно використовуються у їх межах. Також слова, які колись були дуже образливими, адже позначали певний діагноз, зараз втратили своє «медичне» значення і тому вважаються менш грубими, зокрема «*cretin*» і «*loony*». Було встановлено, що пейоративи на позначення етнічних груп, віруючих чи сексуальних меншин не мають використовуватися у матеріалах для

дітей [22, с. 42]. Натомість такі пейоративи, як «*shit*», «*bloody*», «*cow*» і «*git*» опитані назвали більш прийнятними, оскільки вони не настільки порушують соціальні норми [22, с. 40]. Також варто зазначити, що опитані підтримують використання пейоративів у програмах для дорослої аудиторії, адже вони додають гумору та роблять показані ситуації більш реалістичними [22].

Отже, при перекладі необхідно враховувати безліч факторів, зокрема культуру, соціальні норми, політичну ситуацію реципієнтів тощо. Експресивно-емоційна, оцінна природа пейоративів створює додаткові труднощі для перекладача, адже емоційні висловлювання мають схильність до імпліцитності, яка важко піддається розкодуванню і, відповідно, перекодуванню на іншу мову. Один і той же пейоратив може приховувати різні смисли залежно від його функції у контексті, що може спровокувати емоційні перекоси висловлювання у перекладі. Також необхідно враховувати вік цільової аудиторії. Оскільки мультфільми та фільми для сімейного перегляду призначені для широкої групи глядачів, а телебачення відіграє важливу роль у формуванні мовленнєвих навичок та звичок у дітей, перекладачеві необхідно дотримуватися балансу між намаганнями зберегти зацікавленість старших глядачів і запобігти негативному впливу вульгарних і образливих пейоративів на дітей.

2.2 Вибір стратегії перекладу пейоративної лексики

Розглянувши фактори, що впливають на переклад пейоративів у мультфільмах і фільмах для сімейного перегляду, необхідно дослідити стратегії перекладачів при реалізації цієї групи експресивно-емоційної лексики.

Ознайомившись з перекладом пейоративів, представлених у сучасних фільмах і мультфільмах, ми дійшли висновку, що перекладачі послуговуються двома основними стратегіями: реалізація пейоративної лексики і її нейтралізація. До того ж, було виявлено, що подекуди перекладачі вдаються до «пейорації», тобто відтворюють висловлювання з позитивною чи нейтральною конотацією у вихідній мові пейоративами в цільовій. Необхідно детальніше розглянути вищеназвані стратегії та доречність їх використання.

На нашу думку, нейтралізацією пейоративної лексики доречно назвати ті випадки, коли у перекладі замість неї подано нейтральну лексику. Наприклад, при перекладі фрази «*This is **bloody** brilliant.*» [36] пейоратив *bloody* («*spoken especially British English used to emphasize what you are saying, in a slightly rude way* [48]) було нейтралізовано прислівником *просто*: «*Та це **просто** геніально.*» [31]. Хоча за допомогою цього прислівника було підсилено сказане, українське *просто* менш експресивно-емоційне, ніж *bloody*.

Фразу «*Ah, don't be **mad**, brother.*» [41], де *mad* означає «*informal especially American English angry; especially British English crazy or very silly*» [48], перекладено як «*Ай, та **не сварися**, брате.*» [33].

При перекладі «*You won? Still a **sore loser**, as always.*» [41], образу *sore loser* було нівельовано: «*Ти виграла? Досі не вмієш програвати, як завжди.*» [33]. З одного боку зміст висловлювання передає зневажливе ставлення адресантки до поведінки адресатки, однак не тією мірою, що оригінал.

Порівнюючи репліку у вихідній мові «*She moved out to the country to work on her paintings... They are **terrible** and she knows it.*» [38] з перекладом «*Вона художниця і переїхала в село, щоб малювати там... Картини химерні і їй це відомо.*» [30], доходимо висновку, що прикметник *химерний* не відображає повною мірою негативного ставлення адресантки до картин. Він означає «1. Який викликає подив, не схожий на когось звичайного або щось звичайне; незвичний, чудернацький» // Те саме, що потворний // Сповнений несподіванок...» [45], тобто дає простір для здогадок, що саме мала на увазі адресантка, адже навіть вжита в найнегативнішому значенні, лексема *химерний* виступає евфемізмом до слова *потворний*.

На рішення перекладача вдатися до нейтралізації пейоративів можуть вплинути додаткові вимоги та труднощі, наприклад переклад пісень, де потрібно зважати як на довжину фрази, так і на римування з іншими рядками: у пісні Аладдіна рядок «*One jump ahead of the **slowpokes**.*» [35] (де *slowpoke* – «*informal someone who moves or does things too slowly*» [48]) переклали як «*І знов наперегони.*» [25], що не відображає те, що герой випереджає суперників і

фамільярно називає їх занадто повільними. Варто зазначити, що у іншому місці його компенсували «пейорацією» нейтральної фрази: «*Try a different tack, guys.*» [35] – «*Що ця згряя чеше?*» [25].

Згідно з концепцією формальної відповідності та динамічної еквівалентності Ю. Найди та Ч. Табера, основне завдання перекладача – викликати у реципієнтів ті ж враження й емоції, які були у глядачів/читачів оригіналу [21]. У свою чергу Т. Козак називає адекватним перекладом «відтворення єдності змісту й форми оригіналу засобами іншої мови» з урахуванням змістової і прагматичної еквівалентності, без неприпустимих перекручень та порушення норм [6, с. 57]. Враховуючи це, нейтралізація пейоративів здається недоречною, адже вони створюють комічний ефект і додають пікантності та несподіванки у діалоги. До того ж, пейоративна лексика демонструє негативне ставлення героїв один до одного чи до певних явищ, а за умови, що герой часто їх вживає, вони є невід’ємною частиною його поведінки та самопрезентації. Тобто через застосування такої стратегії у перекладі, глядачі можуть не відчувати гумористичність певних ситуацій чи напруження у стосунках між героями. З іншого боку, перекладачі можуть вдаватися до нейтралізації для того, щоб обмежити вплив пейоративів на дитячу аудиторію, зокрема не поповнювати їхній словниковий запас образливими і фамільярними лексемами, а також не нормалізувати зневажливе ставлення до інших. Питання у тому, чи має перекладач право вдаватися до таких змін, певною мірою змінюючи поведінку героїв та настрої оригіналу, адже цільова аудиторія мультфільмів і фільмів для сімейного перегляду дуже широка і доросла аудиторія виступає за використання пейоративів у аудіовізуальних продуктах. Враховуючи вищенаведені аргументи про численні функції пейоративів у персонажному мовленні, ми вважаємо стратегію реалізації пейоративів у перекладі значно продуктивнішою та виправданішою.

Наприклад, у фільмі «Аладдін» до головного героя часто звертаються зневажливо та осудливо через його бідність: «*You keep your little street rat nose out of it.*»; «*Street rat!*»; «*Scoundrel!*»; «*Riffraff!*» [35]. Ці фрази (відповідно до

порядку розташування представлених фраз вихідною мовою) було перекладено так: «*A ti тримай свою лайдацьку носяку десь отам.*»; «*Голяк!*»; «*Лайдак!*»; «*Жебрак!*» [25]. Якби ці пейоративи було нейтралізовано, глядачі могли б не проникнутися важкою долею головного героя, який незважаючи на щоденні образи зберіг добре серце. Також достовірний переклад слів головного антагоніста фільму показав його сильну ненависть до свого правителя, а також лицемірство: «*Another petty insult from that **small-minded fool.***» [35]. – «*Ще одне приниження від цього **тупоголового старого.***» [25]. У наступному прикладі абсолютні пейоративи також висловлюють ненависть і презирство, силу яких нейтральні лексеми не змогли б передати: «*...I'm seeing dozens... I am seeing hundreds of **repulsive little brats** playing in the sand and it's putting me right off my food!*» [44] – «*Я бачу десятки... Я бачу сотні **відразливих шмаркачів**, що пустують на пляжі і мені перехотілося їсти.*» [26].

Збереження пейоративів у перекладі здатне не лише висловити несхвалення і зневагу, а також розрядити напружені ситуації через реалізацію комічного ефекту: «*I'm in. My granddaughter can be a **pain in the butt** sometimes.*» [43]. – «*Я з вами. Моя онука така **заноза в дупі.***» [27].

Оскільки пейоративна лексика дозволяє яскравіше висловлювати різноманітні негативні почуття, а також створює ефект несподіванки та комічності, при перекладі лексики з нейтральною чи навіть позитивною конотацією можуть застосовувати саме її. Інколи «пейорації» зазнають репліки конкретного героя, який вирізняється дотепністю та жартівливістю для того, щоб підсилити ці його якості. Наприклад, у мультфільмі «*The Addams Family*» («Родина Аддамсів») таким героєм була бабуся Аддамс. Ось деякі з її реплік разом із їх перекладами: «*They caught me smuggling crocodiles out of zoo, but I escaped and talked my way into the Somali pirates ship.*» [40] – «*Замели на цугундер як **тирила** крокодилів з зоопарку, та я злиняла на сомалійський піратський корабель.*» [32]; «*I love him!*» [40] – «*Халамидник мій!*» [32]; «*He said you were in over your head. Said you were more tense than he's ever seen you. He said that exactly. Said he was worried you'd have a **massive facial expression.***» [40] – «*Він*

сказав, що у вас тут якийсь *кіпіш*. Сказав, що *ти робиш собі нерви*, як ніколи досі. *Ой-вей*, ще й не таке казав. Казав, що у вас тут повний *гембель*.» [32]; «*I see I got here just in time. You were right, Gomez...*» [40] – «*Бачу, я вчасно. Синочку, у вас таки шухер...*» [32]. Як бачимо, у перекладі фрази героїні набагато фамільярніші, що підсилює комічний ефект.

У анімаційному фільмі «Peter Rabbit» («Кролик Петрик») «пейорації» зазнали репліки кількох героїв. Ми вважаємо, що причиною цього також став гумор, адже один із жанрів фільму – комедія. Наприклад:

« – *What are they saying?*

– *I can read lips... “I think you’ll find the elephants around here are really flatulent.”*» [38]

« – *Що вони кажуть?*

– *Я читаю по губах... Кажє: “Та нам це до одного місяця. Не потрібно видовбуватися”.*» [30];

«*Come on, Benjamin*» [38]. – «*Подринзали, Веню*» [30].

Безумовно, пейоративи також вживають для висловлення несхвалення та осуду, який в оригіналі очевидний лише з контексту та тону розмови:

« – *I don’t think you understand. I’m not locked up here with you, Bethany. You’re locked up in here with me.*

– *Whatever.*» [40]

« – *Ти не зовсім зрозуміла мене. Це не я замкнена з тобою тут, Бетані. Ти замкнена тут зі мною.*

– *Притрушена.*» [32];

«*What did you say about my ancestors?*» [37] – «*На моїх предків наїжджаєш, лошара?*» [34].

Отже, при відтворенні пейоративної лексики цільовою мовою перекладачі вдаються до її реалізації або нейтралізації. Реалізація є більш доречною, адже вони виконують ряд функцій, зокрема висловлюють негативне ставлення до певної особи/явища тощо, створюють ефект несподіванки та комічний ефект. Слова з нейтральною конотацією не можуть мати такий же вплив на реципієнта

через відсутність експресивності й емоційності. Саме тому перекладачі інколи вдаються до «пейорації», тобто відтворюють позитивну чи нейтральну лексику пейоративною. Проаналізувавши застосування вищезгаданих стратегій перекладу в нашій вибірці англomовних мультфільмів і фільмів для сімейного перегляду, ми з'ясували, що зі 165 реплік, де використано пейоративну лексику, 16 було перекладено через нейтралізацію, у той час, як 149 було реалізовано відповідними пейоративами українською мовою. Також було виявлено 27 прикладів пейорації. Результати аналізу графічно представлено у Додатку Б.

2.3 Перекладацькі трансформації при відтворенні пейоративів

Дослідивши стратегії відтворення пейоративної лексики цільовою мовою, хочемо детальніше вивчити трансформації, які перекладачі застосовують, працюючи з цією групою слів.

У цій роботі ми послуговуємося визначенням перекладацьких трансформацій, запропонованим В. Комісаровим: трансформації – це перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу у визначеному сенсі. Інакше кажучи, це способи перекладу, які застосовують, коли словникова відповідність структури відсутня або не може бути використана у певному контексті [7, с. 43]. На нашу думку, це визначення точно та чітко пояснює сутність описаного явища.

Ми будемо спиратися на класифікацію перекладацьких трансформацій, розроблену В. Комісаровим, оскільки дослідник підходить до питання їх систематизації комплексно та всебічно. Він поділяє трансформації на [7, с. 55]: лексичні (транскрибування, транслітерація, калькування, лексико-семантичні заміни, а саме конкретизація, генералізація, модуляція); граматичні, які поділяються на синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), граматичні заміни (заміни форм слова, частин мови, членів речення), членування і об'єднання речень; комплексні/лексико-граматичні (описовий, антонімічний переклад і компенсація); технічні (додавання, переміщення й опущення).

По черзі розглянемо застосування цих трансформацій при перекладі пейоративів у мультфільмах і фільмах для сімейного перегляду. Транскрипція і транслітерація полягають у реконструкції форми лексеми вихідної мови засобами цільової мови. Транскрипція передбачає відтворення звукової форми, а транслітерація – графічної [7]. Наприклад: «*Vandal!*» [35] – «*Вандал!*» [25] є прикладом транслітерації. Наведемо приклади транскрибування:

« – *That Wednesday girl is a **freak**.*

– *We're about to be invaded by the whole army of **freaks**.*» [40]

« – *У них є дочка Венздей. Ох і **фрік**.*

– *Сюди збирається вторгнутися ціла армія **фріків**.*» [32]; «*Hey, **losers!***» [42] – «*Алоха, **лузеру!***» [28]. Інколи норми цільової мови впливають на формування нової лексеми і результатом стає адаптивне транскодування: «*That's my key, you pea-brain brat. You pea-brain **parasites**.*» [44] – «*Це мій ключ, безмозкий шмаркач. Безмозкі **паразити**.*» [26]; «*But he is an **imbecile**. I mean, he's not even that. To be rightfully called an **imbecile**, would be aspirational for Nigel Bannerman.*» [38] – «*Та це ж **імбіцил**. Точніше, навіть щось гірше, тому що поняття "**імбіцил**" це комплімент для Найджела Баннермана.*» [30]. Важливо зазначити, що ці трансформації передбачають реалізацію пейоративів, адже вони передбачають використання інтернаціоналізмів.

Також було виявлено приклад використання конкретизації, яка полягає у заміні слова або словосполучення вихідної мови з ширшим значенням словом або словосполученням цільової мови з вужчим значенням: «... *Are you afraid I'm going to get my foot caught in a trap and I'll have to gnaw it off, and then you'll call me "Stumpy" for the rest of my life, and I'll have a **horrifying** scar, but all the real scars will be on the inside?*» [38] – «...*Ти думаєш я встромлю ногу в пастку і змушена буду її відгризти і матиму прізвисько "Обрубок" до кінця життя і **гідотний** шрам, та найгірші рани лишаються глибоко в серці?*» [30]. Згідно з словником [47], *horrifying* – «страхітливий, жахливий», однак перекладач вжив прикметник *гідотний*, який має вужче значення, ніж словникові відповідники: *страхітливий* – «1) який викликає, вселяє почуття страху, дуже страшний;

2) який викликає важке і болісне почуття, справляє тяжке враження; 3) повний труднощів, злигоднів, горя, дуже тяжкий; 4) *розм.* який значно перевищує звичайну міру, норму; дуже сильний, великий (про ступінь вияву, інтенсивності чого-небудь)»; *жахливий* – «1) який викликає почуття жаху; страшний, страхітливий; 2) *рідко.* який всього боїться, якого легко можна налякати, сполохати; боязливий, боязкий; 3) *перен.* незвичайний, дуже великий, дуже сильний; страшний; водночас *гидотний* – противний до відрази; огидний» [45]. Як бачимо, обрана лексема більш однозначна за прямі словникові відповідники.

За нашими спостереженнями, перекладачі обраних фільмів і мультфільмів часто застосовували модуляцію (заміну слова або словосполучення такою лексемою цільової мови, значення якої логічно витікає зі значення одиниці вихідної мови). Наведемо кілька прикладів: «*Prepare to **gawk**, and **grovel**, and **stare** at Prince Ali.*» [35] – «До вас торгує свій шлях крадій сердець.» [25]; «*Hello, Eugène, old friend! How's business? Bad? Good. Well, that's restaurants for you, huh? Feast or famine. But I digress. Why don't you be a **good little loser** and hand over the secret formula?*» [42] – «Салют, Юджине, аміго. Як бізнес? Кошмарно? Гарно. От тобі і ресторанна справа. То густо, то пусто. Я відволікся. Ти знаєш, що гірше вже не буде, тож віддай мені таємний рецепт.» [28]. Як бачимо, ця трансформація продуктивна для втілення стратегії нейтралізації пейоративів. Однак її також використовують для їх реалізації: «*It's **hideous**. It's **horrible**.*» [40] «*Ми в якійсь дірі. Ми в страшному сні.*» [32]; «*Let's go get them! We've had enough!*» [40] – «*Смерть чужинцям. Адамсяку на гілляку!*» [32].

Було виявлено приклади граматичних трансформацій. Наприклад, дослівний переклад, який полягає у збереженні структури оригінального речення (що, безумовно, передбачає реалізацію пейоративів): «... *Look, I have **horrible, disgusting** wrinkle.*» [42] – «...*От глянь, яка жахлива, огидна зморшка.*» [28]. Також перекладачі часто вдавалися до зміни частин мови, зберігаючи пейоративну лексику у перекладі. Проілюструємо це кількома прикладами:

«*Barley! You **stink**! When was the last time you showered?*» [37] (дієслово) – «*Барлі! Ох і **штин**! Коли ти востаннє приймав душ?*» [34] (іменник); «*Hmm...*

*You see, ladies, Not only is he **fat and stupid but greedy too.***» [44] (прикметники) – «О, дивіться, леді, наш **товстунчик** не лише **бовдур**, а ще й **жаднюга.**» [26] (іменники); «*This is **dumb.***» [43] (прикметник) – «*Це **дурня.***» [27] (іменник).

Також було виявлено приклад членування речень: «*It's Margaux. She must have turned the whole town into stark **raving lunatics.***» [40] – «*Це Марго. На чолі інших громадян. Вони **оскаженіли і прагнуть крові.***» [32]. Це речення може слугувати і прикладом модуляції. Крім того, ми натрапили і на приклад об'єднання речень: «*...Your life is **sad and pathetic.** And you're working so hard to get back to it. Why? I mean, this I gotta see.*» [39] – «*... Твоє життя **сумне і мізерне, а ти понад усе прагнеш його повернути.***» [29].

На додачу до цього, ми з'ясували, що перекладачі часто вдаються до додавання, особливо при пейорації: «*I can't read lips, but I know her, and she's telling him to take down those gates, and let us into the garden.*» [38] – «*Я не читаю по губах, але її знаю. Вона каже, щоб він зняв ту **кляту** хвіртку і пустив нас у город.*» [30]. Ця трансформація актуальна також для реалізації пейоративів і передбачає додавання лексем, які уточнюють та доповнюють значення висловлювання: «*Scrap.*» [39] – «*От **лайно.***» [29]; «*We only have room for one weirdo here, so, **scram!***» [39] – «*Нам тут достатньо одного притрушеного, тож **греби звідси!***» [29]; «*... I mean, the guy's a **screwup.***» [37] – «*... Хлопець же **ходяча халена.***» [34]; «*How I wish something would liven up this already **tedious** day*» [40]. – «*Коли вже щось оживить цей **до болю нуднезний** день.*» [32].

Протилежною до трансформації додавання є опущення, що більш характерне для реалізації стратегії нейтралізації: «*You! You gambled away my challenge coin! You wrecked our entire mission with one **stupid** bet.*» [42] – «*Tu! Tu програв мій жетон долі. Ти снаплюжив усю місію завдяки своїй ставці.*» [28]; «*Hang on, Patrick. **Foul** demon, be gone!*» [42] – «*Почекай, Патріку. О, демоне, згинь з-перед очей.*» [28]. Цей перекладацький прийом використовують і при реалізації пейоративів, коли певні слова є зайвими для розуміння повідомлення цільовою мовою: «*Enough, you, **knave!***» [41] – «*Годі, **паршивцю!***» [33].

Цікавим для нас стало поєднання нейтралізації з пейорацією за допомогою трансформації компенсації: «*One jump ahead of the slowpokes.*» [35] – «*I знов наперегони.*» [25]; «*Try a different tack, guys.*» [35] – «*Що ця зграя чеше?*» [25].

Описовий переклад також було застосовано при відтворенні пейоративів, особливо при їх реалізації: «*I got so scared, I tore out of there like greased lightning and **hightailed** straight home.*» [44] – «*Я так злякалася, що **стрімголов** помчала додому, не відчуваючи землі під ногами.*» [26]; «*Imagine if you served such swill to your future husband. How long would it take for him to abandon you? To understand just how **worthless** you are? Learn from this and never do it again.*» [36] – «*А якби ці помої випив твій майбутній чоловік? Як скоро він би кинув тебе, зрозумівши, що ти **ні на що нездатна**. Вивчи свій урок і більше цього не повторюй.*» [31].

Варто зазначити, що перекладачі також подекуди використовували словникові відповідники: «*Oh, it's not all bad, my dear. At least they pit the children against each other in a competition that will inevitably scar the **losers** forever.*» [41] – «*Ситуація не безнадійна, люба. Принаймні їх нацьковують одне на одного у змаганнях. І це скалічить **невдах** неоправно.*» [33].

Прикладів калькування, генералізації, зміни членів речення і антонімічного перекладу не було зафіксовано.

Отже, ми вважаємо доцільним поділ перекладацьких трансформацій на лексичні, граматичні, комплексні та технічні. Для перекладу пейоративів з нашої вибірки було використано такі трансформації: модуляцію (104 приклади), зміну частин мови (26), опущення (18), транслітерацію/транскрипцію (8), додавання (7), дослівний переклад (6), компенсацію (2), описовий переклад (2), конкретизацію (1), членування (1) та об'єднання (1) речень. Також було зафіксовано 16 прикладів перекладу лексем їхніми словниковими відповідниками. Варто зазначити, що для втілення стратегії нейтралізації використовуються трансформації модуляції і опущення; для реалізації пейоративів перекладачі залучають усі вищезазначені трансформації; для пейорації – трансформації модуляції, зміни частин мови та додавання. Результати аналізу графічно представлено у Додатку В.

ВИСНОВКИ

У роботі було досліджено пейоративи, а також стратегії їх перекладу і найпродуктивніші перекладацькі трансформації.

Провівши систематизацію й аналіз теоретичних аспектів досліджуваного явища та застосувавши їх на практиці, ми дійшли таких висновків:

1. Пейоративи – лексеми, які виражають несхвалення, критику, презирство й осуд адресанта до адресата за допомогою негативних емотивних сем. Найуніверсальнішим критерієм пейоративів виступає негативна конотація слова, що зумовлює здатність лексеми висловлювати несхвалення за рахунок негативної суб'єктивно- та/або об'єктивно-емоційної оцінки. Серед інших критеріїв також виділяють слова-інтенсифікатори, словникові маркери (на шталт *informal*, *spoken* тощо), приналежність до зниженого стилю, наявність синоніма з нейтральним конотативним значенням тощо. Контекст відіграє ключову роль у визначенні пейоративної лексики, адже їй властива амбівалентність (існування двох полярних сем у рамках одного значення, коли одна й та ж лексема може мати різну конотацію залежно від ситуації та наміру адресанта). Існує багато підходів до класифікації пейоративів, найосновнішою й, певною мірою, найпростішою є поділ пейоративів на абсолютні (слова з негативною конотацією) та відносні або релятивні (контекстуалізми, які набувають негативною конотації лише у конкретній ситуації). До функцій пейоративної лексики належать емотивна (експресивна), прагматична (прагнення викликати певні, зазвичай негативні, емоції в адресата та спонукати його до відповідних дій), описова функції та реалізація комічного ефекту.
2. Перекладаючи пейоративи необхідно враховувати їх експресивно-емоційну природу, яка передбачає імпліцитність, що важко піддається перекодуванню на іншу мову без емоційних перекосів. Також необхідно враховувати вік цільової аудиторії. Телебачення відіграє важливу роль у формуванні мовленнєвих навичок та звичок у дітей, а також у

становлені їх розуміння, які поведінка і висловлювання є прийнятними, а які ні. Існує висока вірогідність, що діти будуть відтворювати певний тип поведінки, побачений на екрані, у тому числі імітувати мовлення персонажів, тому надмірне використання пейоративів може негативно позначитись на їхній поведінці. Оскільки мультфільми і фільми для сімейного перегляду призначені і для старшої аудиторії, необхідно враховувати також і їхні побажання. Загалом люди виступають за вживання пейоративів у розважальних аудіовізуальних матеріалах через їхню комічну та розважальну функцію, а також надання зображуваним подіям реалістичності, однак пейоративи на позначення етнічних груп, віруючих чи сексуальних меншин є небажаними.

3. Перекладаючи пейоративну лексику цільовою мовою, перекладачі вдаються до її реалізації або нейтралізації. Нейтралізація полягає у відтворенні пейоративної лексики словами з нейтральною конотацією. Реалізація передбачає відтворення пейоративу у вихідній мові пейоративом цільової мови. Вона є більш доречною, адже пейоративи виконують ряд функцій, які нівелюються, якщо замість них використано нейтральні слова, які не можуть мати такий же вплив на реципієнта через відсутність експресивності й емоційності. Саме тому перекладачі інколи вдаються до «пейорації», тобто реалізують позитивну чи нейтральну лексику пейоративною. Проаналізувавши застосування вищезгаданих стратегій перекладу в нашій вибірці англomовних мультфільмів і фільмів для сімейного перегляду, ми з'ясували, що зі 165 реплік, де використовувалася пейоративна лексика, 16 було перекладено через нейтралізацію (8%), у той час, як 149 було реалізовано відповідними пейоративами українською мовою (78%). Також було виявлено 27 прикладів пейорації (14%). Проаналізувавши застосовані перекладацькі трансформації, ми дійшли висновку, що для втілення стратегії нейтралізації використовуються трансформації модуляції і опущення; для реалізації пейоративів перекладачі залучають

транслітерацію/транскрипцію, модуляцію, конкретизацію, дослівний переклад, заміни частин мови, членування та об'єднання речень, компенсацію, описовий переклад, опущення, додавання; для пейорації – трансформації модуляції, зміни частин мови та додавання. Загалом найпродуктивнішою для відтворення пейоративів виявилася модуляція – 104 приклади (59%), далі маємо зміну частин мови – 26 (15%), опущення – 18 (10%), транслітерацію/транскрипцію – 8 (4%), додавання – 7 (4%), дослівний переклад – 6 (3%), компенсацію – 2 (1%), описовий переклад – 2 (3%), конкретизацію – 1 (1%), членування – 1 (1%) та об'єднання 1 (1%) речень. Також було зафіксовано 16 прикладів перекладу лексем їхніми словниковими відповідниками.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у ґрунтовному аналізі впливу пейоративної лексики на проміжну між дітьми і дорослими групу – підлітків, а також у вивченні гендерного аспекту перекладу пейоративів у мультфільмах і фільмах для сімейного перегляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Галаган В. Я. Структурні та семантичні властивості іменників-пейоративів та прикметників-пейоративів // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. 2010. № 13. С. 104-110.
2. Голод О. Є. Особливості семантики та функціонування пейоративної лексики в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец.10.02.04 «Германські мови». Львів, 2001. 18 с.
3. Кальниченко Н. М., Зарубіна З. В. Вплив чинників культури на переклад // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2006. № 28. С. 134-137.
4. Карасик В. И. Язык социального статуса. Москва : Гнозис, 2002. 333 с.
5. Коваленко Е. В. Языковая актуализация пейоративной оценки (на материале английского языка) : дисс... канд. филол. наук. Барнаул, 2006. 189 с.
6. Козак Т. Б. Адекватність та еквівалентність перекладу. Наукові записки. Сер. «Філологічна». Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2012. № 25. С. 56-57.
7. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва : ЭТС, 2001. 424 с.
8. Кулешова М. Л. Пейоративные названия лиц как компонент лексикосемантической категории персональности в словенском и сербском языках : дис. ... канд. филол. наук. : 10.02.03. Москва, 2015. 251 с.
9. Кульчицька О. В. Мовні засоби реалізації пейоративності в романах С. Майєр. дис. ... канд. філол. наук : Львів, 2019. 249 с.
10. Лескина С. В. Категория пейоративности в русском и английском языках в аспекте лингвокультурологического сопоставления: на материале фразеологических единиц: автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.20. Челябинск, 2010. 41 с.
11. Савинкина Н. Б. Пейоративное словообразование в современном немецком языке (на материале имени существительного) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Москва, 1987. 16 с.

12. Стрельницкая Е. В. Эмотивность и перевод: особенности языковой передачи эмоций при художественном переводе с английского языка на русский : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2009. 265 с.
13. Фурман А. А. Морально-етичні цінності в суспільному вимірі // Психологія і суспільство. 2010. № 1. С. 94-99.
14. Bandura A. Social cognitive theory of mass communications. In J. Bryant, & D. Zillmann (Eds.) Media effects. Advances in theory and research. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2002. P. 121-155.
15. Franz d'Avis. Pejoration, normalcy conceptions and generic sentences // Pejoration. John Benjamins publishing company, 2016. P. 103-118.
16. Havryliv O. Verbale Aggression. Formen und Funktionen am Beispiel des Wienerischen. Frankfurt am Main u.a. Peter Lang Verlag. 2009. 220 s.
17. Hornsby J. Meaning and uselessness: how to think about derogatory words // Midwest Studies in Philosophy, 2001.25 (1) P. 128-141.
18. Lemish, D., Rice, M. Television as a talking picture book: a prop for language acquisition // Journal of Child Language, Vol. 13, issue 2, 1986. P. 251-274.
19. McCready E. Varieties of conventional implicature // Semantics & Pragmatics, 2010. Vol. 3, Article 8. P. 1-57.
20. Naigles, L., & Mayeux, L. Television as incidental language teacher. In D. Singer, & J. Singer, Handbook of children and the media (p. 135-152). London: Sage Publications, 2001. P. 135-152.
21. Nida E. Taber Ch. E. The Theory and Practice of Translation. Leiden : E.J. Brill, 1969. 220 p.
22. Stevenson N. Cameron Daniel. Attitudes to potentially offensive language and gestures on TV and radio. Research report. Ipsos MORI, Ofcom. 2016. 122 p.
23. Tenchini M., Paola A., Frigerio. A multi-act perspective on slurs // Pejoration. John Benjamins publishing company, 2016. P. 167-186.
24. Trysinka M. Kind and unkind communicative behavior of cartoon characters as a source of language competence for young children. Contribution to a double special issue on Early literacy research in Poland, edited by Elżbieta Awramiuk and

Grażyna Krasowicz-Kupis. L1-Educational Studies in Language and Literature, vol. 13, p. 1-15. <http://dx.doi.org/10.17239/L1ESLL-2013.01.07>.

СПИСОК МАТЕРІАЛІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

25. Аладдін. 2019. URL: <https://eneyida.tv/1070-aladdin.html> (дата звернення: 22.10.2021).
26. Відьми. 2020. URL: <https://ukrfilmy.com/373-vdmi-2020.html> (дата звернення: 23.10.2021).
27. Війна з дідусем. 2020. URL: <https://eneyida.tv/4572-viyna-z-didusem.html> (дата звернення: 22.10.2021).
28. Губка Боб: Втеча Губки. 2020. URL: <https://simpsonsua.tv/spongebob/3433-gubka-bob-vtecha-gubky.html> (дата звернення: 23.10.2021).
29. Душа. 2020. URL: <https://uaserials.pro/2723-dusha.html> (дата звернення: 24.10.2021).
30. Кролик Петрик. 2018. URL: <https://kinoukr.com/371-krolyk-petryk.html> (дата звернення: 23.10.2021).
31. Попелюшка. 2021. URL: <https://uaserials.pro/5295-popelyushka.html> (дата звернення: 23.10.2021).
32. Родина Аддамсів. 2019. URL: <https://kinoukr.com/4059-rodyna-adamsiv.html> (дата звернення: 24.10.2021).
33. Родина Аддамсів 2. 2021. URL: <https://ukrfilmy.com/1362-rodyna-adamsiv-2-2021.html> (дата звернення: 24.10.2021).
34. Уперед. 2020. URL: <https://eneyida.tv/2738-upered.html> (дата звернення: 24.10.2021).
35. Aladdin. 2019. URL: <https://gomoviefree.sc/movie/aladdin-2019/watching.html/?ep=7> (дата звернення: 22.10.2021).
36. Cinderella. 2021. URL: <https://fmoviesto.cc/watch-movie/cinderella-2021-full-66699.4792132> (дата звернення: 23.10.2021).
37. Onward. 2020. URL: <https://topeuropix.site/watch-online-movie/onward-2020-online-free-hd-with-subtitles-europix> (дата звернення: 24.10.2021).

38. Peter Rabbit. 2018. URL: <https://watchserieshd.co/film/peter-rabbit/watching.html?ep=0> (дата звернення: 23.10.2021).
39. Soul. 2020. URL: <https://topeuropix.site/watch-online-movie/soul-2020-online-free-hd-with-subtitles-europix> (дата звернення: 24.10.2021).
40. The Addams Family. 2019. URL: <https://123europix.pro/watch-online-movie/the-addams-family-2019-online-free-hd-with-subtitles-europix> (дата звернення: 24.10.2021).
41. The Addams Family 2. 2021. URL: <https://new123movies.la/the-addams-family-2-2021/> (дата звернення: 24.10.2021).
42. The SpongeBob Movie: Sponge on the Run. 2020. URL: <https://123moviesgoto.com/the-spongebob-movie-sponge-on-the-run> (дата звернення: 23.10.2021).
43. The War with Grandpa. 2020. URL: <https://cineb.net/watch-movie/watch-the-war-with-grandpa-free-19471.5472124> (дата звернення: 22.10.2021).
44. The Witches. 2020. URL: <https://www.topeuropix.site/watch-online-movie/the-witches-2020-online-free-hd-with-subtitles-europix> (дата звернення: 23.10.2021).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

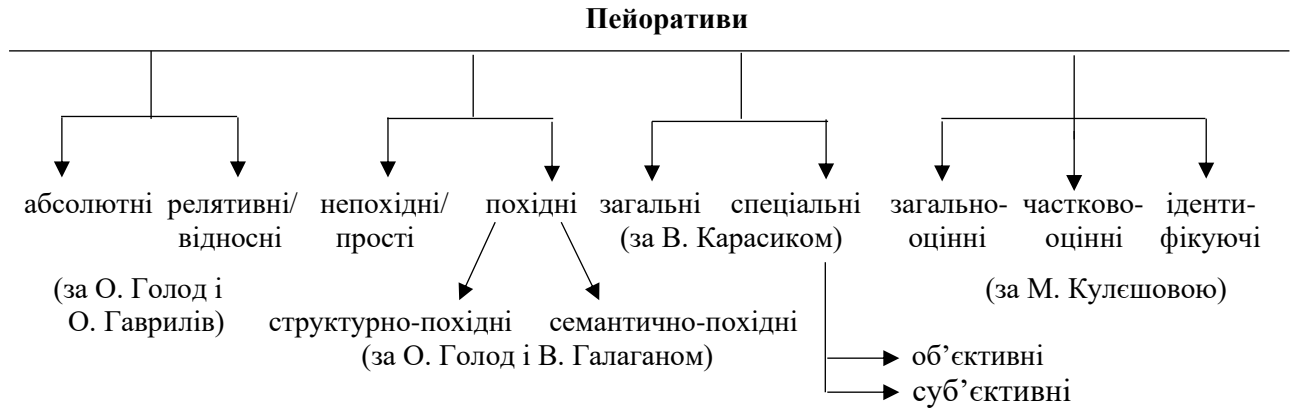
45. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 05.11.2021).
46. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/sis/> (дата звернення: 05.11.2021).
47. Словники Lingea. URL: <https://www.dict.com/> (дата звернення: 09.11.2021)
48. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com/> (дата звернення: 05.11.2021).
49. The dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 05.11.2021).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

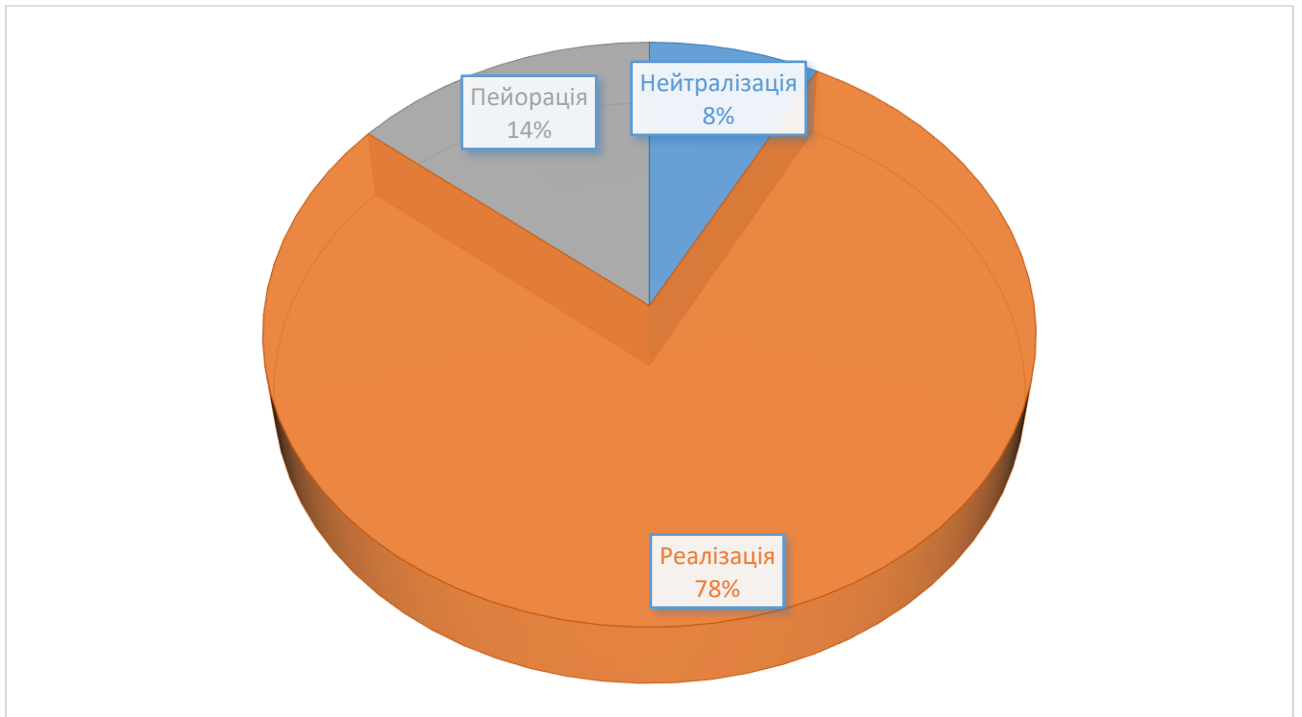
Класифікації пейоративів

(підготовлено автором на основі праць О. Голод, О. Гаврилів, В. Галаган, В. Карасик, М. Кулешової, Е. МакКріді)



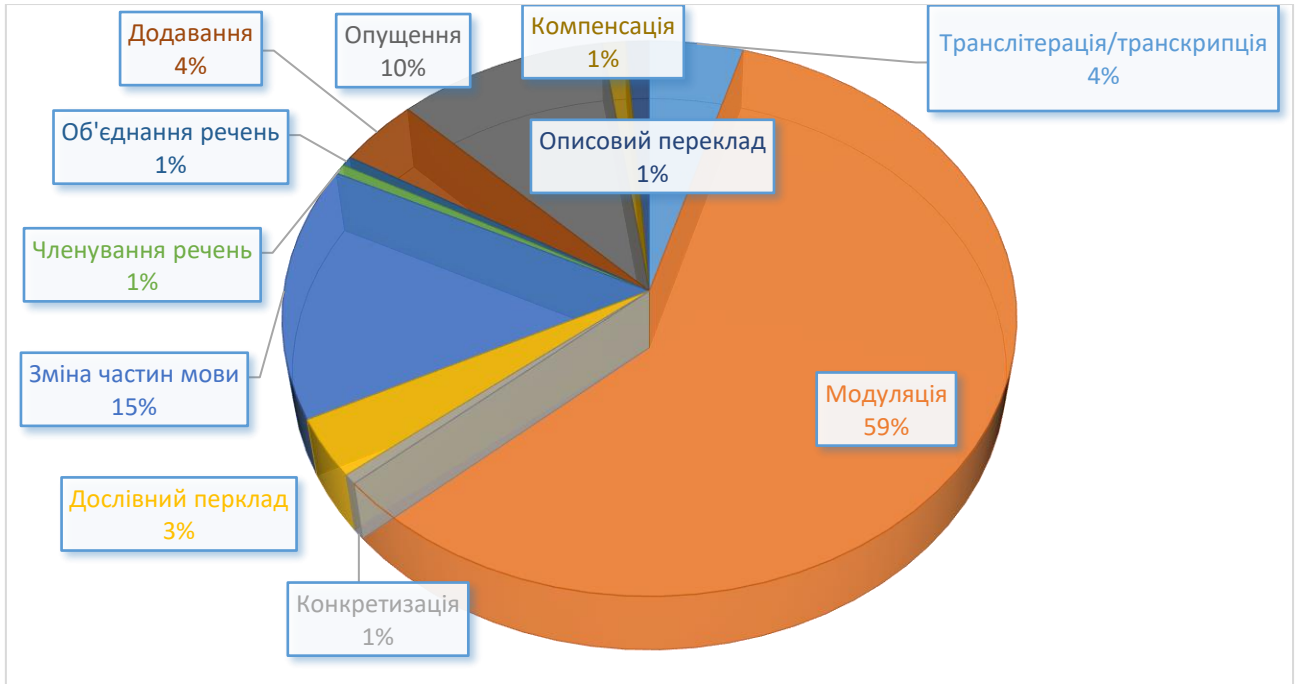
ДОДАТОК Б

Втілення стратегій перекладу



ДОДАТОК В

Використання перекладацьких трансформацій у відтворенні пейоративів



ДОДАТОК Г

Короткий англійсько-український словник пейоративів

(на основі перекладу мультфільмів і фільмів для сімейного перегляду)

| № | Оригінал | Переклад |
|-----|-----------------|----------------------|
| 1. | annoying | докучливий |
| 2. | arrogant | нахаба |
| 3. | be ridiculous | молоти дурниці |
| 4. | beanstalk | калач |
| 5. | beef it | сідати в калюжу |
| 6. | big-headed | тупоголовий |
| 7. | bloody | просто |
| 8. | brainless | безмозкий |
| 9. | brat | шмаркач |
| 10. | bunch of extras | непотрібні декорації |
| 11. | butterfingers | жирні пальці |
| 12. | corrupt | зі збоченнями |
| 13. | cougar | хижачка |
| 14. | country bumpkin | село неасфальтоване |
| 15. | crab bucket | довбень |
| 16. | crap | лайно |
| 17. | crappy | жахливий |
| 18. | crazy | ку-ку |
| 19. | creep | дивак |
| 20. | creepy | похмуро |
| 21. | cretin | дурень |
| 22. | critter | паскуда |
| 23. | damned | проклятий |
| 24. | demented | навіжений |
| 25. | dense | дурний |

| | | |
|-----|------------------|----------------------------|
| 26. | deranged | навіжений |
| 27. | dim | телепень |
| 28. | dirty | бридкий |
| 29. | disgusting | огидний |
| | | мерзенний |
| | | гидкий |
| 30. | don't play dumb | не вдавай святу невинність |
| 31. | dull | нудний |
| 32. | dumb thing | тупість, дурня |
| 33. | dumb | нецікавий |
| | | тупий |
| 34. | dummy | пундик |
| 35. | Elvira | кістлява |
| 36. | eyesore | гидота |
| 37. | fat | товстунчик |
| 38. | filthy | бридкий |
| | | мерзенний |
| | | задрипаний |
| 39. | fleabag | розсадник бліх |
| 40. | fool | старий |
| | | квочка |
| | | блазень |
| 41. | foolish | дурень |
| 42. | freak | фрік |
| 43. | freaky stuff | бзики |
| 44. | ghoul | бліда поганка |
| | | злостинка |
| 45. | good-for-nothing | нікчемний |
| 46. | greedy | жаднюга |

| | | |
|-----|--------------|-----------------------|
| 47. | gross | огидний |
| 48. | guttersnipes | голодранець |
| 49. | half-wit | недоумок |
| 50. | handful | не подарунок |
| | | той ще фрукт |
| 51. | hellish | клятий |
| 52. | hightail | стрімголов помчати |
| 53. | Holy hack | Матір Божа |
| 54. | holy terror | лихо Господнє |
| 55. | honcho | мігера |
| 56. | horrible | від якого кров холоне |
| | | як в страшному сні |
| | | якась діра |
| | | осоружний |
| | | жорстокий |
| 57. | horrid | нікчемний |
| 58. | idiot | ідіот |
| | | бовдур |
| | | довбодятел |
| | | кретин |
| 59. | imbecile | імбіцил |
| | | безголовий |
| 60. | insane | страшний |
| 61. | knave | паршивець |
| 62. | kooky | готично |
| 63. | lemming | вівця |
| | | лемінг |
| 64. | loaf | філонити |

| | | |
|-----|------------------------------|---------------------------|
| 65. | lollygagger | сонна муха |
| 66. | loser | невдаха |
| | | лузер |
| 67. | low-down | лукавий |
| 68. | lucre | папірці |
| 69. | lunatic | стукнутий |
| 70. | mean | злющий |
| 71. | mess this up | напартачити |
| 72. | monster | монстр |
| 73. | monstrous | мерзенний |
| 74. | moron | бикота |
| 75. | mouthy | нахабний |
| 76. | nails-on-chalkboard annoying | дратує, як нігтешкрябання |
| 77. | nasty | гидкий |
| 78. | nattering | діставучий |
| 79. | nightcrawler | гадючка |
| 80. | nonsense | дурощі |
| 81. | nuclear waste dump | ядерний могильник |
| 82. | nudge | забемба |
| 83. | numbskull | кретин |
| 84. | nut | божевільний |
| 85. | obnoxious | настирливий |
| 86. | pain in the butt | заноза в дупі |
| 87. | parasite | паразит |
| 88. | pathetic | мізерний |
| 89. | pea-brain | безмозкий |
| 90. | peon | бевзь |
| 91. | pipe down | замовкни |
| 92. | rash | дурниця |

| | | |
|------|------------------|----------------------------------|
| 93. | rat | щуряка |
| 94. | real twit | старий прищ |
| 95. | reckless | дурнуватий |
| 96. | repulsive | відразливий |
| | | мерзенний |
| 97. | riffraff | жебрак |
| 98. | roach-trap | розсадник тарганів |
| 99. | rotten | кавезний |
| 100. | scoundrel | лайдак |
| | | мерзотник |
| 101. | scram | греби звідси |
| 102. | screwed on right | той, у кого з головою все гаразд |
| 103. | screwup | ходяча халепа |
| 104. | self-absorbed | самозакоханий |
| 105. | sewer | нікчемний |
| 106. | shabby | забитий |
| 107. | shilly-shally | штучки-дрючки |
| 108. | shut up | заткнися |
| 109. | silly | забувайко |
| 110. | sit buggy-eyed | витріщати очі |
| 111. | skull-splitting | зубодробильний |
| 112. | small-minded | тупоголовий |
| 113. | smelly | смердючий |
| 114. | sneaky | хитрий |
| 115. | spooky | потойбічний |
| 116. | stink | штин |
| 117. | stinky | гидотний |
| 118. | street rat | лайдацький |
| | | голяк |

| | | |
|------|--------------------------|-----------------------|
| 119. | street urchin | вуличне щурисько |
| 120. | stumpy | обрубок |
| 121. | stupid | тупий |
| | | дурний |
| | | бридкий |
| | | бовдур |
| 122. | suck | лажа |
| 123. | swill | помої |
| 124. | tedious | нуднезний |
| 125. | terrible | химерний |
| 126. | terribly | смертельно |
| 127. | trash talk | патьякання |
| 128. | ugly | гидозлик |
| 129. | unbeef it | «підтирати» за кимось |
| 130. | vacuous | безмозкий |
| 131. | vandal | вандал |
| 132. | vermin | паразит |
| 133. | vile | бридкий |
| 134. | weaselly | миршавий |
| 135. | weenie | слабак |
| 136. | weirdo | фрік |
| | | притрушений |
| 137. | What fresh hell is this? | Якого дідька? |
| 138. | worthless | нікчема |
| | | ні на що нездатний |
| 139. | yucky | гидота |